

Sygn. akt III AUz 19/13

POSTANOWIENIE

Dnia 11 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny – III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Iwona Krzeczowska-Lasoń (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Grubba

SA Małgorzata Gerszewska

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2013 r. w Gdańsku na posiedzeniu niejawnym

sprawy J. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o emeryturę

na skutek zażalenia J. B.

na postanowienie Sądu Okręgowego we Włocławku - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 grudnia 2012 r., sygn. akt IV U 799/12

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego.

Sygn. akt III AUz 19/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 grudnia 2012 r., sygn. akt IV U 799/12 Sąd Okręgowy we Włocławku - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odrzucił odwołanie J. B..

W uzasadnieniu postanowienia Sąd wskazał, że decyzją z dnia 7 lutego 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. odmówił J. B. przyznania emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Wnioskodawca nie legitymował się okresem 15 lat pracy w warunkach szczególnych, ponieważ pozwany nie uwzględnił mu do tego czasokresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) od dnia 7 listopada 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r. J. B. wywiódł odwołanie od powyższej decyzji, która wyrokiem Sądu Okręgowego we Włocławku z dnia 14 lipca 2011 r., sygn. akt IV U 176/11 została zmieniona w ten sposób, że przyznano wnioskodawcy prawo do emerytury zaliczając do okresu zatrudnienia okres pracy w warunkach szczególnych w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) od dnia 7 listopada 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r.

Wywiedziona przez organ rentowy apelacja skutkowałą zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem odwołania. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 kwietnia 2012 r., sygn. akt III AUa 1659/11 dzieląc rozważania Sądu I instancji co do okresu pracy w warunkach szczególnych w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) od 7 listopada 1972 r. do 31 sierpnia 1988 r. podniósł, że wnioskodawca nie dowiódł, że w okresie pracy na budowie

eksportowej w NRD pracował jako cieśla na wysokościach. Wyeliminowanie tego okresu zatrudnienia spowodowało, że ubezpieczony nie legitymował się 15 -letnim stażem zatrudnienia w warunkach szczególnych.

W dniu 28 sierpnia 2012 r. J. B. wystąpił do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w T. z ponownym wnioskiem o emeryturę z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy decyzją z dnia 5 września 2012 r. odmówił przyznania mu prawa do tego świadczenia, ponieważ nie spełnił warunku 15 lat zatrudnienia w warunkach szczególnych. Pozwany nie zaliczył wnioskodawcy do okresu pracy w warunkach szczególnych zatrudnienia od dnia 26 listopada 1985 r. do dnia 30 listopada 1986 r. na budowie eksportowej w byłym NRD, gdyż w przedmiotowym świadectwie nie wskazano rodzaju wykonywanych prac, jak również wymienione stanowisko nie odpowiada w pełni stanowisku wskazanemu w zarządzeniu resortowym.

Sąd Okręgowy w rozważaniach prawnych odwołał się do treści art. 365, 366 i 379 pkt 3 k.p.c. Wskazał również, że niniejsza sprawa była rozpoznawana przez przyzmat sprawy o sygn. akt IV U 176/11, która miała kluczowe znaczenie dla podjętego w sprawie rozstrzygnięcia. Już bowiem w 2011 r. zarówno Sąd Okręgowy, jak i Sąd Apelacyjny rozpoznawał możliwość przyznania J. B. prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych przy uwzględnieniu okresu pracy w warunkach szczególnych w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) od dnia 7 listopada 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r., w tym okresie zatrudnienia od dnia 26 listopada 1985 r. do dnia 30 listopada 1986 r. na budowie eksportowej w byłym NRD. Świadczy o tym niewątpliwie treść złożonego ówczesnie odwołania, odpowiedzi na odwołanie oraz sporządzonego do wyroku uzasadnienia.

W ocenie Sądu przenosząc stan faktyczny opisanej powyżej sprawy do stanu aktualnej sprawy - zachodzi tożsamość podmiotową stron oraz tożsamość faktyczna i prawna, co uzasadnia odrzucenie wniesionego odwołania w myśl art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. W odwołaniu wnioskodawca ponownie bowiem domaga się przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych przy uwzględnieniu okresu zatrudnienia od dnia 26 listopada 1985 r. do dnia 30 listopada 1986 r. na budowie eksportowej w byłym NRD. Kwestionowanie zatem przez J. B. zaskarżonej decyzji stanowi próbę wszczęcia kolejnego postępowania w tej samej sprawie, co niewątpliwie prowadziłoby do niekończących się procedur emerytalno - rentowych, a następnie sądowych w tej samej sprawie. Prowadzenie zaś procesu o to samo roszczenie jest niedopuszczalne, ponieważ proces taki podważałby powagę rzeczy osądzonej prawomocnym wyrokiem, a takie postępowanie byłoby dotknięte nieważnością.

Powyzsze postanowienie zaskarżył ubezpieczony J. B. wnosząc o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu we Włocławku oraz o zasądzenie na rzecz ubezpieczonego kosztów procesu, w tym także kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia skarżący wskazał, że nie zgadza się, że w sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Ubezpieczony w odwołaniu domagał się ponownego ustalenia prawa do otrzymania świadczenia, w związku z tym, że w jego opinii organ rentowy nie uwzględnił całości okoliczności niezbędnych do przyznania mu świadczenia. Skarżący przedstawił nowy dowód - dokument potwierdzający wykonywaną w okresie od dnia 26 listopada 1985 r. do dnia 30 listopada 1986 r. w NRD pracę, którego w poprzednim postępowaniu nie było.

Zdaniem wnioskodawcy przedmiotem rozpoznania Sądu w takim przypadku powinna być merytoryczna ocena wydanej decyzji. Nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń. Zasadą rządzącą tymi stosunkami jest właśnie możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę faktyczną prawomocnych orzeczeń, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego.

Ubezpieczony mógł dopiero na etapie niniejszego postępowania powołać się na nowe dowody potwierdzające wymagany piętnastoletni okres pracy w warunkach szczególnych, wcześniej dla niego niedostępne. O ile organ rentowy bada, czy stanowisko na którym zatrudniony był ubezpieczony literalnie odpowiada stanowiskom wymienionym w rozporządzeniu Rady Ministrów i zarządzeniu resortowym, o tyle dopiero

w odwoławczym postępowaniu sądowym ubezpieczony może powoływać inne środki dowodowe, niż dokumenty powołane we wniosku skierowanym do organu rentowego. Dopiero na tym etapie postępowania może korzystać ze wszelkich dostępnych mu środków dowodowych. Pozbawienie możliwości powołania nowych dowodów mogłoby być poczytane

za pozbawienie ubezpieczonego konstytucyjnego prawa do sądu. Nie było więc podstaw do odrzucenia odwołania z uwagi na powagę rzeczy osądzonej.

Skarżący podniósł, że Sąd Okręgowy pominął w uzasadnieniu niezwykle istotną okoliczność, jaką jest przedstawienie przez niego dowodu - dokumentu potwierdzającego, że w przedmiotowym okresie wykonywał pracę cieśli przy budowie elektrowni atomowej w NRD.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie J. B. zasługiwało na uwzględnienie w sposób skutkujący uchYLENIEM zaskarżonego postanowienia.

Sąd Apelacyjny nie zgadza się ze stanowiskiem Sądu Okręgowego, że niniejsza sprawa z odwołania wnioskodawcy od decyzji z dnia 5 września 2012 r. jest tożsama zarówno pod względem przedmiotowym, jak i podmiotowym ze sprawą prawomocnie rozstrzygniętą wyrokiem Sądu Okręgowego we Włocławku z dnia 14 lipca 2011 r., sygn. akt IV U 176/11 zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 17 kwietnia 2012 r., sygn. akt III AUa 1659/11.

Na wstępie wskazać należy, iż do uznania, że sprawa została prawomocnie osądzona, a więc, że istnieją podstawy do odrzucenia nowego pozwu (art. 199 § 1 i art. 336 k.p.c.), nie wystarcza samo stwierdzenie, że w obydwu sprawach chodzi o to samo roszczenie i że identyczne są strony obydwu procesów; mimo bowiem identyczności stron i dochodzonego roszczenia stan rzeczy osądzonej nie występuje, jeżeli uległy zmianie okoliczności, których istnienie było przyczyną oddalenia pierwszego powództwa, a więc jeżeli roszczenie stało się w świetle nowego stanu faktycznego uzasadnione (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 kwietnia 1980 r., IV CR 85/80, OSNC 1980/11/214).

Zgodnie z art. 366 k.p.c., prawomocny wyrok sądu ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami, zaś rozstrzygnięcia sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego na datę zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.).

W odniesieniu do stosunków ubezpieczenia społecznego powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny, który ogranicza w istocie jej praktyczne znaczenie. Rozstrzygnięcia sądowe w sprawach z tego zakresu ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania. Nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego, gdyż nie jest wykluczone spełnienie się lub upadek przesłanek materialnoprawnych prawa do świadczeń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., II UK 342/07, LEX nr 499545).

Pamiętać należy, że wzruszenie ustaleń stanowiących podstawę prawomocnego wyroku i wydanie przez organ rentowy nowej decyzji w sprawach o emeryturę lub rentę z tytułu niezdolności do pracy jest możliwe na warunkach wskazanych w art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 lipca 2011 r., II UK 3/11, LEX nr 1044014).

Do wznowienia postępowania w sprawach świadczeń z ubezpieczenia rentowego stosuje się art. 114 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.), zgodnie z którym prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Postępowanie w sprawie o rentę z tytułu niezdolności do pracy wskutek wypadku przy pracy może więc być wznawiane przed organem rentowym wielokrotnie, w każdym czasie, jeżeli zaistnieją okoliczności przewidziane w art. 114 ust. 1 ustawy. Kończy je wydanie decyzji, bo w takiej formie orzekają organy rentowe. Od każdej zaś decyzji organu

rentowego służy ubezpieczonemu odwołanie do Sądu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2004 r., II UK 404/03, OSNP 2005/4/58).

Analizując okoliczności niniejszej sprawy wskazać należy, że w pierwszej sprawie J. B. z odwołania od decyzji organu rentowego z dnia 7 lutego 2011 r. Sąd Okręgowy we Włocławku wyrokiem z dnia 14 lipca 2011 r., sygn. akt IV U 176/11 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 5 stycznia 2011 r. zaliczając do okresu zatrudnienia okres pracy w warunkach szczególnych w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) od dnia 7 listopada 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r. Takich ustaleń Sąd dokonał na podstawie zeznań wnioskodawcy (k. 13-13v akt IV U 176/11), dwóch świadków S. M. (k. 24-24v akt IV U 176/11) i Z. U. (k. 24v akt IV U 176/11) oraz świadectwa pracy z dnia 31 sierpnia 1988 r. (k. 131-132 a.o.)

W wyniku apelacji wniesionej przez organ rentowy Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 17 kwietnia 2012 r., sygn. akt III AUa 1659/11 zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie. Sąd Apelacyjny dzieląc rozważania Sądu pierwszej instancji co do okresu pracy w warunkach szczególnych w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) od dnia 7 listopada 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r. podniósł, że wnioskodawca nie dowiódł, że w okresie pracy na budowie eksportowej w NRD pracował jako cieśla na wysokościach. Okoliczności tej nie potwierdza umowa o pracę na budowie eksportowej w NRD (k. 99 a.o.). Wyeliminowanie okresu zatrudnienia wnioskodawcy z uznanego przez Sąd pierwszej instancji okresu pracy na budowie eksportowej spowodowało, że nie legitymował się on 15-letnim stażem zatrudnienia w warunkach szczególnych.

W niniejszej sprawie w dniu 27 sierpnia 2012 r. ubezpieczony złożył kolejny wniosek o emeryturę w wieku obniżonym i dołączył do niego świadectwo pracy w warunkach szczególnych wystawione przez (...) Przedsiębiorstwo Budownictwa (...) w T., w którym wskazano, że J. B. był zatrudniony w/w zakładzie pracy i w okresie od dnia 7 listopada 1972 r. do dnia 31 sierpnia 1988 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywał prace spawalnicze i operatora dźwigu samochodowego. W okresie od dnia 26 listopada 1985 r. do dnia 30 listopada 1986 r. został oddelegowany do pracy w NRD na budowie eksportowej na stanowisko cieśli.

Organ rentowy wydając decyzję z dnia 5 września 2012 r. wskazał jako podstawę prawną rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r., Nr 8, poz. 43 ze zm.) oraz ustawę z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227 ze zm.). Odmówił wnioskodawcy przyznania prawa do emerytury, ponieważ przedłożone świadectwo pracy budzi istotne wątpliwości formalne i merytoryczne w zakresie zajmowanego stanowiska pracy.

Sąd Okręgowy rozpoznając odwołanie J. B. od powyższej decyzji organu rentowego zwrócił się do Zakładu (...) Urzędu Wojewódzkiego w T. i (...) Przedsiębiorstwa Budownictwa (...) w T. o nadesłanie akt osobowych ubezpieczonego oraz dopuścił dowód z zeznań świadków Z. U. (k. 23v-24 a.s.) oraz K. R. (k. 24-24v a.s.) oraz z przesłuchania wnioskodawcy (k. 24v-25 a.s.). (...) Urząd Wojewódzki w T. przesłał teczki osobowe ubezpieczonego z okresu zatrudnienia w (...) Przedsiębiorstwie Budownictwa (...) w T.. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy wydał zaskarżone postanowienie.

W ocenie Sądu Odwoławczego nie było podstaw do odrzucenia odwołania wnioskodawcy od decyzji z dnia 5 września 2012 r. z uwagi na powagę rzeczy osądzonej.

W niniejszej sprawie niewątpliwie zachodzi tożsamość podmiotowa. O tożsamości przedmiotu sporu świadczy nie tylko tożsamość żądania (prawo do emerytury w warunkach szczególnych), ale także stan faktyczny i prawny, jaki istniał w chwili zamknięcia rozprawy w poprzednim postępowaniu.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego zmianie uległy okoliczności faktyczne, ponieważ świadectwo pracy dołączone do kolejnego wniosku o emeryturę stanowi nowy dowód w sprawie, na co nie zwrócił uwagi organ rentowy, ani Sąd Okręgowy. Niewątpliwie żądanie wnioskodawcy ponownie dotyczy uznania za okres pracy w warunkach szczególnych okresu pracy na budowie eksportowej w NRD od dnia

26 listopada 1985 r. do dnia 30 listopada 1986 r., co w konsekwencji pozwoliłoby mu na spełnienie wymaganego warunku 15 lat pracy w warunkach szczególnych i przyznanie dochodzonego świadczenia. Różnica polega na tym, że ubezpieczony zaoferował nowy dowód na wykazanie tej okoliczności. Ponadto Sąd Okręgowy przeprowadził postępowanie dowodowe i przesłuchał zawnioskowanych przez skarżącego świadków.

W tym miejscu należy przytoczyć postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2012 r., LEX nr 1214545, w którym wskazano, że wyrok zapadły w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych nie ma powagi rzeczy osądzonej, jeżeli dotyczy odmowy przyznania świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a po jego uprawomocnieniu się organ rentowy wydał nową decyzję, opartą na nowych dowodach mających wpływ na ujawnienie stanu faktycznego i jego prawidłową ocenę prawną. Wtedy wydanie nowej decyzji uprawnia ubezpieczonego do złożenia od niej odwołania i zobowiązuje sąd do sprawdzenia prawidłowości decyzji. Nie jest tak, że w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych wydanie nowej decyzji przez organ rentowy zawsze uprawnia do wniesienia odwołania do sądu i nigdy nie zachodzi powaga rzeczy osądzonej, bowiem o tożsamości przedmiotu sporu decyduje nie tylko tożsamość żądania zawarta w poszczególnych wnioskach skierowanych do organu rentowego, ale także stan faktyczny i prawny, jaki istniał w chwili zamknięcia rozprawy w poprzednim postępowaniu sądowym.

W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że w sytuacji, gdy wcześniej zapadł prawomocny wyrok sądu ubezpieczeń społecznych oddalający odwołanie ubezpieczonego od decyzji odmownej, w której organ rentowy odmówił ustalenia prawa do określonego świadczenia, zaś wnioskodawca ponownie ubiega się o to samo świadczenie w kolejnym postępowaniu odwoławczym (sądowym), to możliwe są następujące przypadki:

- 1) został złożony nowy wniosek o świadczenie, bez powołania się na nowe dowody lub okoliczności istniejące sprzed daty wydania decyzji oraz bez powołania się na nowe, późniejsze zdarzenia - wówczas zachodzi powaga rzeczy osądzonej w myśl art. 366 k.p.c.;
- 2) w nowym wniosku ubezpieczony powołuje się na późniejsze zdarzenia, które miały miejsce po zamknięciu rozprawy w sprawie poprzedniej prawomocnie zakończonej - wówczas nie ma powagi rzeczy osądzonej, jakkolwiek ze względu na treść art. 365 § 1 k.p.c. występuje związanie sądu orzekającego w aktualnym postępowaniu poprzednim wyrokiem;
- 3) w kolejnym wniosku ubezpieczony powołuje się na nowe okoliczności lub dowody istniejące przed datą wydania poprzedniej decyzji - wówczas zastosowanie ma art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W tym ostatnim przypadku należy w pierwszej kolejności zbadać przesłanki dopuszczalności złożenia takiego wniosku i w razie stwierdzenia ich braku organ rentowy powinien odmówić ponownego ustalenia prawa do świadczenia, także wówczas, gdy brak wpływu na świadczenie wynika ze związania wyrokiem sądu wydanego poprzednio co do tego świadczenia (art. 365 § 1 k.p.c.). Jeśli organ rentowy wyda decyzję dotyczącą tej samej podstawy faktycznej i prawnej, która była objęta poprzednim wyrokiem (zwłaszcza przy braku przesłanek art. 114 ustawy o emeryturach i rentach z FUS), to w razie wniesienia odwołania od takiej decyzji zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Natomiast, gdy organ rentowy wyda decyzję odmowną, ale w odniesieniu do innej podstawy faktycznej niż ta, która była objęta poprzednim wyrokiem, to nie występuje przypadek powagi rzeczy osądzonej. Innymi słowy, prawomocny wyrok oddalający odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania prawa do emerytury ma powagę rzeczy osądzonej w sprawie z odwołania od decyzji wydanej wskutek złożenia wniosku na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, jeżeli jej podstawą są te same okoliczności faktyczne i prawne, co przyjęte w uprzednim prawomocnym wyroku sądu.

Zdaniem Sądu Odwoławczego skoro organ rentowy wydał decyzję odmowną w odniesieniu do innej podstawy faktycznej niż ta, która była objęta poprzednim wyrokiem, to ubezpieczony ma prawo złożenia od niej odwołania, a Sąd jest zobowiązany do sprawdzenia prawidłowości tej decyzji.

Z powyższych względów zaskarżone postanowienie należało uchylić i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania, w oparciu o art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z 397 § 2 k.p.c.

Na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 397 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawione zostało końcowemu orzeczeniu.